

СЕКЦІЯ 4

ТЕОРІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

УДК 336.6

Баранюк Ю. Р., Волосович С. В.,
Київський національний торговельно-економічний університет

ПЕРЕДУМОВИ ІНСТИТУЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Система державного фінансового контролю (далі – ДФК) є однією із основних складових бюджетного управління. Від рівня розподілу обов'язків між елементами системи ДФК залежить повнота виконання державного та місцевих бюджетів, їх збалансованість.

Інституційна архітектура системи ДФК визначається як найбільш оптимальне співвідношення між органами контролю та обсягом підконтрольних ресурсів. Проте, досягнення оптимальної інституційної архітектури системи ДФК вдається досягти не відразу, що зумовлює відповідні інституційні трансформації.

Інституційні трансформації, що відбуваються в межах означеної системи виникають як в процесі її звичайного функціонування, так і в процесах управління та розвитку, накладання відповідних обмежень, комунікації та прийняття певних нормативно-правових документів.

Передумовами інституційних трансформацій системи ДФК в процесі функціонування є її недієвість, низька ефективність чи безрезультатність. Для подолання цих проблем доволі часто змінюють інструменти контролю (наприклад: від директивного планування до ризик-орієнтованого відбору підконтрольних об'єктів; від контролю у формі ревізії до аудиту фінансового, ефективності та відповідності) та вводять нових суб'єктів контролю [Національну комісію, що здійснює регулювання на ринках фінансових послуг (2011 р.); Раду бізнес-омбудсмена (2014 р.); Національне бюро фінансової безпеки (проект Закону); Службу фінансових розслідувань (проект Закону)], що є виразом відповідних інституційних трансформацій в системі ДФК.

На рівні державного управління передумови інституційних трансформацій означеної системи полягають у відсутності чіткого розмежування обов'язків між органами ДФК та, як наслідок, відбувається дублювання контрольних функцій між різними державними інституціями на макро-, мезо- та мікрорівнях, на що вказують в своїх працях О. Андрійко, М. Головань, Н. Нижник, Л. Савченко та інші.

Для уникнення дублювання контрольних функцій в межах системи ДФК запроваджуються різного роду обмеження, які спричинюють скорочення контрольної діяльності. В результаті, інституційні трансформації системи ДФК відбуваються в сторону послаблення її функціональності. Зокрема, реорганізовано Державну фінансову інспекцію України у Державну аудиторську службу України, наслідком чого стало ліквідація районних управлінь. Відтак, відбулося скорочення обсягів контрольної діяльності, що призвело до відсутності централізованого контролю в регіонах.

Інституційний розвиток системи ДФК із врахуванням адміністративно-територіальної реформи в Україні 2015 р. зумовлює трансформацію механізмів комунікації. Зміст таких трансформацій полягає в необхідності зміни способів донесення інформації до суспільства та органів державної влади про стан на підконтрольних об'єктах. Така проблема ускладнюється відсутністю єдиного інформаційного простору, який б дозволяв акумулювати інформацію про всі підконтрольні об'єкти, встановлені порушення та прийняті заходи щодо усунення виявлених порушень. Відповідно, ДФК зараз є багатополярним, з відсутністю єдиного центру та відповідних підрозділів гармонізації контрольної діяльності.

Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України намагаються створити таке інституційне середовище ДФК, яке дозволить сформувати єдину його систему в Україні з вищим органом контролю, – Рахунковою палатою України. Проте, з урахуванням реформ децентралізації та суспільними трансформаціями, які відбуваються з підконтрольними об'єктами, не вдається поки що цього зробити, прийняття необхідних рішень не відбувається, спостерігається нерішучість парламенту та затримки в часі із прийняттям законів щодо необхідності контролю операцій із використанням інноваційних активів, наприклад, криптовалют, про що йдеться в дослідженні [1].

При цьому, прийняті Верховною Радою України нормативно-правові документи, що встановлюють розмір фіскального навантаження на зовнішньоекономічну діяльність виступають постійно передумовою подальших інституційних трансформацій в системі ДФК. Зокрема, існування десятитисячної диференціації митних ставок при імпорті продукції, про що йдеться в дослідженні [2], не тільки ускладнює можливість визначення відповідної категорії товару, а і призводить до застосування такої ставки податку, яка нижча, що доволі часто не відповідає базі оподаткування та, в результаті, негативно впливає на показники державного та місцевих бюджетів, характеризує систему ДФК як не дієву, тобто таку, яка не працює на практиці.

Тому, передумови інституційних трансформацій системи ДФК в Україні повинні перетворитися в послідовну систему дії, які забезпечать створення міцної та дієвої інституційної архітектури означеної системи, сприятимуть підвищенню ефективності контрольних заходів, забезпечать створення єдиного

інформаційного простору в середовищі контрольних органів, призведуть до законодавчих змін, результатом чого буде можливість охоплення контролем усіх публічних фінансів країни, а не змінюватимуть тільки її інституційний дизайн.

Література

1. Волосович С. В. Державне регулювання ринку криптовалют: зарубіжний досвід. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2018. № 1. С. 97-110.
2. Дешко Л. М., Баранюк Ю. Р. Метаморфоза організаційно-правових засад та практики митного контролю імпорту як об'єкта державного аудиту. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 10. С. 135-141.

УДК 338.22

Луцик Ю. А.,
Тернопільський національний економічний університет

НАУКОВО-СУТНІСНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Один із основних факторів стрімкого розвитку та забезпечення економічної стабільності в державі є економічна безпека. Враховуючи сучасні загрози і тенденції забезпечення економічної безпеки, особливої уваги набувають дослідження, що в своїй меті мають вирішення проблем економіки та захисту державних інтересів.

Питання захисту економічних інтересів досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема такі як: С. Бреус, Т. Васильців, В. Геєць, Т. Гладченко, І. Губський, А. Гуменюк, М. Денисенко, В. Дергачова, Н. Дулеба, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Д. Ковальов, Я. Колешня, В. Мартинюк, В. Мунтіян, І. Плетникова, Г. Пастернак-Таранушенко, А. Сухоруков, Т. Сухорукова, Д. Олвей, Дж. Р. Голден, Р. Келліта багато інших. Однак, враховуючи глобалізаційні тенденції в світовій економіці, особливої актуальності набуває проведення наукових досліджень щодо забезпечення економічної безпеки України та захисту національних інтересів на міжнародних ринках.

В 30-х роках минулого сторіччя Ф. Рузвельтом, який створив Комітет з економічної безпеки, було вперше вжито поняття економічна безпека. Проте, офіційно термін економічна безпека було визнано в 1985 році 40-й Генеральній Асамблеї ООН, коли була прийнята резолюція «Міжнародної економічної безпеки», а на 42-й Асамблеї проголошена Концепція міжнародної економічної безпеки. Економічна безпека трактувалася як забезпечення умов збереження